

Cursuri universitare

Constantin TĂNASE

Ana Alina Ionescu DUMITRACHE

Criminologie

Cuprins

1. NOȚIUNI GENERALE DESPRE CRIMINOLOGIE	5
1.1. Domeniul de cercetare al criminologiei	5
1.2. Definiția criminologiei.....	7
1.3. Obiectul și conceptele criminologiei.....	10
1.4. Funcțiile criminologiei.....	18
1.4.1. Funcția euristică sau teoretico-explicativă	18
1.4.2. Funcțiile aplicativă și prospectivă	19
1.4.3. Funcția descriptivă	20
1.4.4. Funcția predictivă.....	22
1.4.5. Funcția profilactică.....	23
2. CONEXIUNILE CRIMINOLOGIEI CU ALTE ȘTIINȚE.....	25
2.1. Criminologia și dreptul penal.....	25
2.2. Criminologia și dreptul procesual penal	26
2.3. Criminologia și statistica judiciară.....	28
2.4. Criminologia și sociologia juridică.....	30
2.5. Criminologia și psihologia.....	31
2.6. Criminologia și criminalistica.....	32
3. METODE ȘI TEHNICI DE CERCETARE ÎN CRIMINOLOGIE	34
3.1. Noțiuni generale.....	34
3.2. Metode de cercetare în criminologie.....	38
3.3. Tehnici de cercetare în criminologie.....	45
4. MARILE CURENTE ÎN CRIMINOLOGIE. TEORIILE CAUZALITĂȚII	55
4.1. Considerații generale	55
4.2. Precursorii concepțiilor criminologice.....	56
4.3. Orientarea biologică.....	59
4.3.1. Teoria atavismului.....	60
4.3.2. Teoriile eredității	62
4.3.3. Teoriile bioconstituționale.....	65
4.4. Orientarea psihiatrică-psihologică	68
4.4.1. Teoriile de natură psihanalitică – Sigmund Freud.....	68

4.4.2. Teorii post-freudiene	72
4.4.2.1. Teoria ființei umane lipsite de supra-eu	72
4.4.2.2. Teoria instinctelor sau psiho-morală.....	73
4.4.2.3. Teoria personalității criminale	74
4.4.2.4. Alte teorii post-freudiene	77
4.5. Orientarea sociologică	80
4.5.1. Considerații generale.....	80
4.5.2. Școala cartografică sau geografică	81
4.5.3. Școala sociologică	84
4.5.4. Școala mediului social sau școala lioneză.....	86
4.5.5. Teoria sociologică multifactorială.....	87
4.6. Principalele teorii criminologice contemporane	89
4.6.1. Caracterizare generală	89
4.6.2. Teoria „asociației diferențiale” și teoria „conflictului de culturi”	91
4.6.3. Teoria „subculturilor delincvente”	95
4.6.4. Teoria anomiei.....	98
4.6.5. Teoria clinică.....	100
4.6.6. Teoria interacționistă.....	102
4.7. Unele tendințe actuale în criminologie	104
5. CRIMINOLOGIA ROMÂNESCĂ.....	107
5.1. Fondatorii criminologiei românești.....	107
5.2. Reprezentanți ai criminologiei românești	108
6. ETIOLOGIA CRIMINALITĂȚII	113
6.1. Considerații generale	113
6.2. Factorii criminogeni.....	114
6.2.1. Factorii individuali	114
6.2.2. Factorii de natură socială.....	117
6.2.3. Factorii naturali	128
6.3. Săvârșirea crimei.....	128
7. REACȚIA SOCIALĂ CONTRA CRIMINALITĂȚII.....	135
7.1. Problemele reacției sociale contra criminalității	135
7.2. Modele de reacție socială contra criminalității	138

7.2.1. Modelul represiv.....	138
7.2.2. Modelul preventiv	141
7.2.2.1. Modalități și forme de prevenire.....	145
7.2.2.2. Prevenirea criminalității și politica penală.....	148
7.2.3. Modelul curativ sau terapeutic.....	151
8. TIPURI DE CRIMINALITATE.....	155
8.1. Criminalitatea de violență	155
8.2. Criminalitatea organizată	162
8.2.1. Conceptul de criminalitate organizată	162
8.2.2. Criminalitatea „gulerelor albe”	164
8.2.3. Definirea criminalității organizate.....	166
8.3. Traficul de droguri	170
8.4. Criminalitatea afacerilor	175
8.5. Terorismul.....	180
8.6. Criminalitatea juvenilă.....	188
9. EROAREA JUDICIARĂ	200
BIBLIOGRAFIE	211

Constantin TĂNASE

Ana Alina Ionescu DUMITRACHE

Criminologie

Universul Juridic

București

-2023-

1. Noțiuni generale despre criminologie

1.1. Domeniul de cercetare al criminologiei

Introducerea în studiul oricărei științe ridică întrebarea care este *domeniul* din realitatea obiectivă investigat (în cazul nostru de criminologie) și cu ce *instrumente* întreprinde investigarea. Din acest punct de vedere putem afirma *ab initio*¹ că știința criminologiei nu este o regină fără regat², adică lipsită de un domeniu propriu de cercetare. Ea este o disciplină care studiază un fenomen social și uman deosebit de important, atât la scară macrosocială, cât și la nivel individual, acesta fiind *crima*, una dintre cele mai devastatoare imperfecțiuni ale societății omenești. Crima este studiată și de alte științe cum ar fi: dreptul penal, dreptul procesual penal, știința penitenciară, sociologia, psihologia ș.a., dar din alte puncte de vedere.

Criminologia este, indiscutabil, o știință, acest lucru fiind consacrat de un secol și ceva. Ceea ce vrem să relevăm, înainte de a o defini, este caracterul ei contemplativ, expectativ, criminologia presupunând, înainte de orice, observația, descrierea, sinteza și concluzia, oferind soluții ipotetice sau concrete pentru a se realiza un control, în condiții rezonabile, asupra crimei și criminalității. Deși oferă soluții variabile și alternative pentru prevenirea și combaterea criminalității, criminologia nu intervine direct, nemijlocit în acest proces. Ea este preocupată, cu precădere, de cercetarea originii criminalității, a cauzelor și condițiilor generatoare și favorizatoare ale acestui fenomen social, istoricește determinat. Criminologia își asumă rolul de a examina complexul surselor socio-umane ale crimei și criminalității, să identifice sorgintea fiecărei infrațiuni în parte, a diverselor tipologii infraționale și a criminalității în ansamblu.

¹ *Ab initio* (în limba latină) – de la bun început.

² Expresie folosită frecvent de prof. univ. dr. Aurel Dincu, autorul unor lucrări remarcabile de criminologie.

De asemenea, criminologia este în măsură să explice conexiunea dintre factorii individuali și cei sociali din cadrul etiologiei complexe a criminalității, caracterul acestor conexiuni și legitățile probabilistice care le guvernează. Totodată, ea descrie configurația, intervenția și interacțiunea acelor factori socio-umani care, neavând caracter determinant, facilitează, favorizează dezvoltarea crimei și criminalității.

Criminologia se preocupă de examinarea problemelor reacției sociale contra criminalității, cercetează problematica prevenirii și teraputicii pe care le impune criminalitatea, analizează și recomandă metode și procedee de prevenire și de combatere a fenomenului, de apărare socială împotriva crimei și criminalității, stabilind în acest sens strategii și tactici de luptă împotriva faptelor infracționale sancționate ca atare de un sistem de drept penal.

Având în vedere domeniul de cercetare configurat, rolul și obiectivele asumate, putem aprecia că știința criminologiei se plasează într-o zonă extrajudiciară, fiind o știință socială din familia sociologiei. În susținerea acestei aserțiuni invocăm caracterul social al crimei și criminalității sub aspectul cauzelor, condițiilor și consecințelor acestora. În aceeași ordine de idei se situează și individualitățile care comit fapte pedepsite de legea penală, manifestând astfel un comportament determinat de o structură contradictorie a personalității lor care este un produs bio-psiho-social. Tot în acest context includem și demersurile profilactice și de tratament al delincvenților care izvorăsc din societate, fiind destinate apărării valorilor sociale.

În fine, crima și criminalitatea sunt realități sociale înainte de a fi instituții sau noțiuni juridice, ele oglindind societatea în structura sa cea mai profundă. Ele nu pot fi examinate la un singur nivel al realității obiective, deoarece depind nu numai de om, de contradicțiile ființei umane ci și de procesele și fenomenele economico-sociale, educaționale, culturale etc. Astfel, constatăm că problema crimei și criminalității are o natură pluridimensională. Din acest motiv, criminologia apare ca o știință pluridisciplinară. Numai din această poziție interdisciplinară și pluridisciplinară, criminologia poate studia și descifra crima și criminalitatea.

O imagine de ansamblu, esențială și multilaterală asupra fenomenului cercetat nu este posibilă decât dintr-o perspectivă multidisciplinară. Numai dintr-un asemenea punct de vedere pot fi identificate și explicate realitățile socio-umane din care izvorăsc infracțiunea și infracționalitatea. Structura intimă și însușirile psiho-sociale și chiar neurofiziologice ale individului criminal, caracteristicile, structura și tendința criminalității în diferite perioade, precum și eficiența sau finalitatea tacticilor de prevenire, de apărare socială și de tratament nu pot fi investigate, prefigurate sau puse în operă decât prin mijloace pe care criminologia le împrumută de la alte științe spre a le utiliza într-o manieră proprie, particulară și într-un sens bine definit.

1.2. Definiția criminologiei

Termenul de *criminologie* a fost utilizat pentru prima dată de antropologul¹ francez *Paul Topinard*² în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (1879), însă noțiunea a fost consacrată și generalizată după 1885, când juristul italian *Raffaele Garofalo*³ a publicat lucrarea intitulată *Criminologia*⁴. Din punct de vedere etimologic, potrivit opiniei majoritare, noțiunea derivă din cuvântul latin *crimen* – faptă incriminată de lege și cuvântul din greaca veche *logos* – știință, ceea ce ar însemna *știința despre crimă*⁵.

Desigur că discutând despre criminologie se impune mai întâi cunoașterea proprietăților acesteia, configurației și funcțiilor asumate, altfel spus, a definiției care o individualizează în contextul științelor. Din această perspectivă observăm faptul că de-a lungul existenței sale, criminologia a fost definită în multiple modalități, toate definițiile având, după cum vom constata, un numitor comun.

¹ Antropologia studiază originea, evoluția și diverse tipuri fizice ale omului în corelație cu condițiile naturale și social-culturale.

² Paul Topinard (1830-1911) – fizician și antropolog francez.

³ Raffaele Garofalo (1851-1934) – jurist și criminolog italian.

⁴ R.M. Stănoiu, *Criminologia*, Ed. Oscar Print, București, 2000, p. 4.

⁵ În legătură cu etimologia cuvântului „crimă”, a se vedea V. Cioclei, *Manual de criminologie*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 5, nota 1.